

30 godina od smrti Aleksandra Rankovića

Prošlo je trideset godina od smrti Aleksandra Rankovića jedne od naistaknutijih ličnosti socijalističke Jugoslavije.

TANJUG 20. AVGUST | UTORAK, 20.08.2013. | 16:45

Ranković je bio drugi ili treći čovek socijalističke Jugoslavije (posle Tita i Kardelja) ministar unutrašnjih poslova, potpredsednik savezne vlade, čelnik službi bezbednosti i član najužeg rukovodstva vladajućeg Saveza komunista Jugoslavije do smenjivanja sa svih funkcija 1966. godine.

Iako se nakon smenjivanja sa svih funkcija leta 1966. nikada nije oglašavao niti pojavljivao u javnosti, masovno prisustvo na njegovoj sahrani, avgusta 1983. (prema pojedinim tumačima čak i 100.000 poštovalaca), nesumnjivo je pokazalo da su njegovo ime i njegova sudbina postali neka vrsta simbola nezadovoljstva pravcem kojim se kretala Jugoslavija.

Rođen je novembra 1909. godine u Draževcu nedaleko od Obrenovca i od 1922. u Beogradu je učio abadžiski zanat.

Tako je već polovinom dvadesetih postao aktivan kao sindikalni aktivista, a 1927 postao je član Saveza komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ), potom relativno ubrzo i sekretar Mesnog komiteta SKOJ-a Beograda. Naredne 1928. postao je član KPJ.

Sud za zaštitu države osudio ga je 1929. na šest godina robije zbog ilegalne komunističke aktivnosti. Godine 1936. postao je član Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju, a 1937. član Politbiroa Komunističke partije Jugoslavije.

Premijer Srbije Ivica Dačić položio je venac na spomenik bivšem potpredsedniku SFRJ Aleksandru Rankoviću, povodom 30. godišnjice njegove smrti.

U Drugom svetskom ratu rukovodio je pripremama za ustanak protiv okupatorske nemačke vojske i nacistička policija uhapsila ga je u Beogradu jula 1941.

Posle hapšenja u bolnici je držan pod stražom, ali je oslobođen smelom akcijom beogradskih skojevaca.

Kao organizacioni sekretar KPJ i član Vrhovnog štaba partizanskih jedinica, osnivač je 1944. službe bezbednosti pod nazivom Odeljenje za zaštitu naroda (OZNA). Posle rata bio je ministar unutrašnjih poslova i potpredsednik savezne vlade.

U političkom obračunu s njim na Četvrtom plenumu Centralnog komiteta SKJ 1966. na Brionima, optužen je za zloupotrebe Službe državne bezbednosti, lišen svih funkcija i potpuno isključen iz javnog života.

Pozadina njegovog smenjivanja nije potpuno jasna ali su posledice bile očigledne, postupno je došlo do rastakanja jedinstvenog sistema bezbednosti jugoslovenske države.

Uočljivo je da se Ranković u savremenim tumačenjima optužuje za potpuno kontradiktorne stvari. S jedne strane kao čelnik službi bezbednosti, za brutalan obračun sa takozvanim informbirovcima, s druge strane neretko ga pominju kao prosovjetski orijentisanog.

Optuživan je za centralizam (koji je u Titovoj Jugoslaviji uvek tumačen kao neka vrsta naglašeno srpskog stava) a upravo oni koji su ga za to optuživali na kraju su razorili jugoslovensku državu.

Zvanična optužba leta 1966. kada je smenjen na takozvanom Brionskom plenumu bila je da je prisluškivao Josipa Broza Tita.

Osim toga, pominjane su i razne zloupotrebe službe kojom je rukovodio.

Istoriografija je, međutim, nesumnjivo utvrdila da su prislušni uredjaji, uz Titovu saglasnost, postavljeni u vreme održavanja prve konferencije Pokreta nesvrstanih u Beogradu 1961. godine na svim mestima gde su boravili državnici tog Pokreta, kao i da sa delovanjem tog segmenta službe Ranković nije imao konkretnog dodira.

Naknadna tumačenja njegove smene različita su i suprotstavljena. Nesumnjivo je da je on doživljavao kao protivnik preterane decentralizacije i konfederalizacije Jugoslavije, koja je već uoči njegove smene bila vidna.

Pojedini publicisti, uglavnom hrvatski, pisali su da je Ranković uklonjen posle jednog izveštaja njegove službe o nesrazmernom uticaju pojedinih predstavnika starih gradjanskih tajnih društava.

Iako je nesumnjivo da taj izveštaj postoji on je samo jedna u mnoštvu sličnih analiza i neverovatno je da je imao bitan uticaj na njegovu sudbinu.

Hrvatska historiografija i publicistika u više navrata operisala je špekulacijom da je uklonjen zbog prosovjetske orijentacije.

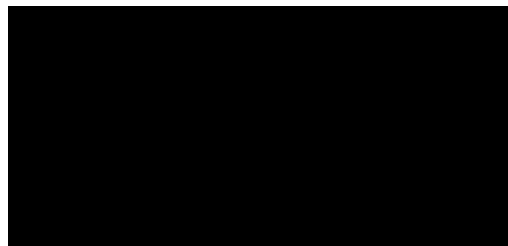
Navodno je Ranković „na kongresu Komunističke partije Ukrajine izjavio da će se Jugoslavija pridružiti Varšavskom paktu“. U tačnost te optužbe niko ozbiljan ne veruje, ali je indikativo da je iz okrilja propagandnog aparata tadašnje sovjetske države tako nešto pušteno u opticaj.

Kao što se nesumnjivo zna da su Rankovića izvesne sovjetske diplomate teatralno i bučno, pred svedocima, pozdravljale kao "budućeg predsednika Jugoslavije", što je izvesno činjeno s nedobronamernim motivima.

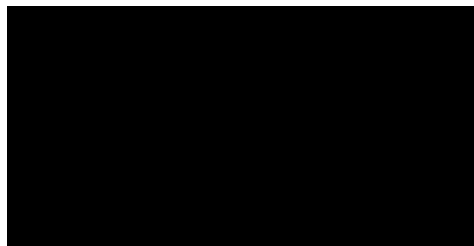
Rankovićeve službe, na kraju treba uvek imati u vidu, efikasno je posle 1948. neutralisala prosovjetske pristalice.

Postoje ozbiljne indicije da je centralna ličnost Rankovićeve smene bio Stevo Krajačić, hrvatski partijski lider, poznat po velikohrvatskim nacionalističkim stavovima, koji je sa jedne strane imao stare neprekinute veze (blago rečeno) s Moskvom, a sa druge je uspostavio tesne relacije sa ekstremnom hrvatskom političkom emigracijom.

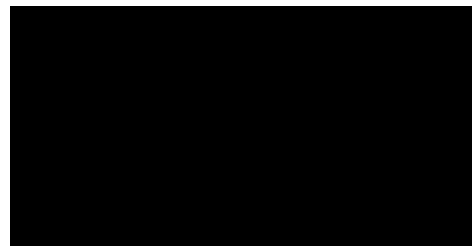
U svakom slučaju uklanjanje Aleksandra Rankovića iz političkog života, čiji je završni čin bio Brionski plenum leta 1966, godine, bio je prelomni momenat u istoriji socijalističke Jugoslavije. Nije poznato da je sam Ranković ikada dovodio u pitanje vrnost idealima za koje se borio, odnosno Titu i partiji.

Obračun trojkama u Milanu, Armani vodi za dlaku (FOTO/VIDEO)

Oglasio se urednik posle sramne naslovnice, obrazložio potez koji svi osuđuju pa najavio tužbe (FOTO)

Italijan optužen za rasizam izdao Sinišu u trenucima najveće borbe sa leukemijom